

I

Het waren dagen om binnen te blijven, of om tot aan je nek in een koele, schaduwrijke vijver te staan. Elke avond opende het journaal met beelden van overvolle stranden en schorre, rood-verbrande mensen. Ik troostte me met de gedachte dat al die zoonanbidders zichzelf over een paar jaar zouden terugvinden in wachtkamers van poliklinieken, met een onrustige hartslag en bloedende moedervlekken.

Terwijl ik over het Waterlooplein liep vroeg ik me af waarom ik niet thuis gebleven was, met de gordijnen dicht. Mijn overhemd plakte aan mijn rug. De zon brandde op de stoffige kapsels van de toeristen die in een trage stroom langs de kraampjes trokken. Ze keken lusteloos uit hun ogen, alsof ze bedwelmd werden door de uitwasemingen van de tweedehandskleren, het goedkope textiel en de andere koopwaar die op hun aandacht lag te wachten.

Ter hoogte van de met oude lp's en cd's gevulde kraam van Harry Jansen werkte ik me uit de voortschuifelende massa. Zodra hij mij zag stak Harry zijn hand op. Zijn rode baard glinsterde van het zweet. 'Matthijs!' riep hij. 'Wacht even, ik heb iets voor je.'

'Toch niet weer een afwijkende persing van een singletje van The Pubers, hè,' zei ik. 'Ik hoef ze echt niet allemaal te hebben, Harry.'

'Nee, nee,' zei Harry Jansen. 'Het is iets heel anders.' Hij begon in een bak met langspeelplaten te zoeken. 'Alles goed verder?'

'Ja hoor, Harry, alles goed.' Ik kende hem nog uit de tijd dat hij Harry Janzen heette.

‘Je hebt toch geen haast, hè?’ vroeg Harry.

‘Nee hoor.’

‘Ik ben blij het te horen.’

Onze conversatie bewoog zich altijd over dezelfde paden. De zoektocht naar een andere route had ik al lang geleden opgegeven. Ik vroeg me af of we vroeger, toen we allebei in The Pubers zaten, eigenlijk veel woorden met elkaar hadden gewisseld. Harry was altijd opgeruimd en vrolijk geweest, maar dat kon ook komen doordat hij had gedacht dat drummers zich zo dienden te gedragen.

Harry begon in een volgende bak te zoeken. ‘Nog even geduld, hoor!’

‘Doe maar rustig aan, Harry,’ zei ik. Ik keek een jong, blozend meisje na. Ze had blonde dreadlocks, en vanaf de piercing in haar rechterwenkbrauw schoten vonkjes zonlicht door de grauwegeklede menigte. Het was een meisje dat mijn leven had kunnen redden. Het was een meisje dat naast mij had moeten wonen toen ik dertien was. Elke dag fietsten we samen naar school. Later gingen we in dezelfde stad studeren. Algauw trokken we bij elkaar in, niet om geld te besparen, maar omdat we van elkaar hielden. Iedereen zei dat relaties van mensen die elkaar van jongs af aan kenden gedoemd waren te mislukken, maar in ons geval hadden ze ongelijk.

Het is een gegeven voor een liedje, dacht ik. Of kwam het uit een liedje dat al bestond, en dat ik onlangs ergens had gehoord?

‘Jij hebt toch in Rijshorst gewoond?’ vroeg Harry.

Ik keerde me om. Het meisje was in de menigte verdwenen. ‘Je wou toch niet over die polio-epidemie beginnen, hè,’ zei ik. Ook daaraan had het journaal de afgelopen dagen veel aandacht besteed, naast de berichtgeving over de hittegolf.

‘Polio?’ vroeg Harry. ‘Nee, maar ik dacht dat je deze misschien wel leuk zou vinden.’

Hij overhandigde me een grammofoonplaat die ik zeker twintig jaar niet had gezien. Op de hoesfoto stonden vijfendertig jongens. Ze stonden opgesteld voor de preekstoel van de Zuiderkerk van Rijshorst en droegen allemaal een zwarte broek, een wit overhemd en een groen strikje. Aan weerszijden van de groep stonden twee volwassen mannen in nette, donkere pakken. Boven de groep stond in verbazingwekkend frivole letters:

DE HEER IS MIJN HERDER

Chr. Jongenskoor 'Asaf' o.l.v. Piet Schotanus en Henk Woolderink zingt psalmen en geestelijke liederen vanuit de Zuiderkerk in Rijshorst.

‘Hij zat tussen een stapel geestelijke muziek die ik aangeboden kreeg,’ zei Harry. ‘Ik dacht, hé, Rijshorst, kwam Matthijs daar niet vandaan? Er staat geen jaartal op, maar zo te zien komt hij uit de jaren zeventig. Staat er nog iemand op die je kent?’

Ik liet mijn blik over de foto glijden. Ik was makkelijk te vinden, want ik stond midden vooraan. Bovendien had iemand met een zwarte balpen een cirkel om mijn hoofd getrokken.

De eerste keer dat ik gevraagd werd voor een van die radioprogramma's waarvan je het thema zou kunnen samenvatten met de kreet 'Waar zijn zij gebleven, de sterren van weleer' was ik twintig. In de jaren daarna bleven ze me regelmatig voor dat soort programma's vragen, tot ik op een gegeven moment zelfs daarvoor te onbekend was geworden. Meestal werden die programma's in de namiddag uitgezonden, als de bejaarde doelgroep net uit het middagslaapje was ontwaakt. Als er meerdere gasten waren was ik altijd de jongste.

Al die uitzendingen hadden dezelfde opbouw. Eerst werd je met mensen uit je verleden geconfronteerd ('En hoelang heb je je vroegere drummer al niet gezien, Matthijs? Nou, we hebben hem aan de telefoon, hoor. Harry Jansen, of Harry Janzen-met-een-zet, zoals je vroeger werd genoemd, hè Harry? Zeg Harry, wat doe jij tegenwoordig?') en daarna lieten ze vroegere fans aan het woord. Voor zover er tenminste nog meisjes te vinden waren die ervoor uit wilden komen dat ze vroeger posters van The Pubers boven hun bed hadden opgehangen. Soms had zo iemand een vraag die ik dan moest beantwoorden. Na afloop van de uitzending kreeg ik een fles wijn, en de verzekering dat de reiskosten zo spoedig mogelijk zouden worden overgemaakt. Meestal moest ik daar later nog een keer over bellen.

Het kwam nooit in me op om te weigeren als ze me weer eens voor zo'n programma vroegen. Terwijl het toch vrij vervelend was om live in de uitzending met je verleden te worden geconfronteerd; er werden altijd wel dingen opgerakeld waar je liever

niet aan herinnerd wilde worden. Maar hoe diep sommige programmamakers ook hadden zitten graven, de grammofoonplaat van Christelijk Jongenskoor Asaf was in zo'n uitzending nooit opgedoken.

Terwijl het helemaal niet moeilijk was om eraan te komen. Je liep nietsvermoedend over het Waterlooplein en voor je het wist werd hij in je handen geduwd.

Ik zat aan de bar van het Marktcafé en liet mijn vingers over de cirkel glijden die om mijn hoofd was getrokken. Hij kon gisteren zijn aangebracht, maar ook vijftientig jaar geleden. Er waren ongetwijfeld methoden om daarachter te komen, maar dat waren geen methoden die ik tot mijn beschikking had.

Ik draaide de plaat om. Zodra ik Harry op de achterkant mijn naam had aangewezen had ik hem gratis mee mogen nemen. Kant A, het eerste nummer: *De Heer is mijn Herder* (solo: Matthijs Verkerk). Het was de enige solo van de plaat. Ik stond niet voor niets midden vooraan op de foto. 'Maar dan was dit je eerste plaat!' had Harry geroepen. 'Je was al een veteraan toen je bij The Pubers kwam!' Wie mijn hoofd had omcirkeld kon hij me niet vertellen.

Ik legde de plaat op de bar, met de foto naar boven. Ik probeerde de betekenis van de cirkel om mijn hoofd te doorgronden, maar ik kwam er niet uit. Vroeger als kind had ik een methode om mezelf op te delen in verschillende personen als ik ergens mee zat, zodat ik met mezelf kon overleggen. Anderen om mee te overleggen waren er dan ook nooit geweest. Misschien moest ik die methode maar weer eens in het leven roepen. Maar ik wist niet meer precies hoe ik dat vroeger gedaan had, en bovendien, het was veel te druk om mezelf op te delen. De mensen die om me heen bestellingen stonden te schreeuwen roken naar zweet en goedkope deodorant. In de spiegel achter de bar zag ik hoe de bladen van de plafondventilator zich langzaam door de lauwe,

met sigarettenrook doorsneden atmosfeer sloegen. Ik keek naar mijn spiegelbeeld. Als mijn moeder mij zou kunnen zien zou ze vragen of ik wel goed at. 'Ik hou het meest van Matthijs,' had een meisje ooit geschreven in *Puber(t)aal*, het fanclubblad van The Pubers, 'want Matthijs heeft van die mooie bruine krullen, en van die donkere ogen om in te verdrinken.' De bruine krullen had ik nog steeds, maar het gezicht eronder was langer en magerder geworden. Onder de donkere ogen om in te verdrinken zaten wallen.

Ik nam een slok bier. Van de muziek die werd gedraaid waren alleen de bassen te horen, en zo nu en dan een flard tekst. Het was genoeg om het nummer te herkennen.

*This is my hunt the devil's hunt
you can't hurt me your knife's too blunt
because you're dead you start to smell
fucking hell fucking hell fucking hell!*

Het was Consumption Noise met Hellbender. Dat draaiden ze overal, en ik begon er steeds minder goed tegen te kunnen. Het laatste wat ik erover had gehoord was dat het nummer het ook in Duitsland erg goed deed, en dat in Engeland de BBC het weigerde te draaien omdat ze de *radio friendly edit* niet *radio friendly* genoeg vond.

Ik nam nog een slok bier en keek naar buiten, naar het trage, geluidloze gedrang van de Waterloopleinmarkt. De lucht had een gelige tint aangenomen, alsof er ergens ver weg brand woedde in een chemische fabriek. De toeristen zagen eruit als ontevreden vluchtelingen.

Ik zette mijn glas neer, pakte de grammofoonplaat van de bar en keek naar het Christelijke Jongenskoor Asaf, zoals dat vijftientig jaar geleden op een woensdagmiddag in de Zuider-

kerk in Rijshorst was gefotografeerd. Ik kon me de gelegenheid nog herinneren. Om plaats te maken voor alle koorleden was het doopvont, dat de vader van Kolokwint uit een boomstam had gesneden, zolang in de consistoriekamer geparkeerd. De fotograaf was Van Seventer geweest, van de fotozaak in de Grotestraat. Het had bijna als een overtreding gevoeld om op een doordeweekse dag in de kerk te staan; het was alsof we ons in een huis bevonden waarvan de bewoner weg was en waarvan de deur eigenlijk op slot had moeten blijven. Het grootste probleem bij het maken van de foto was de opstelling van meester Schotanus en meester Woolderink geweest. Uiteindelijk had Van Seventer 'Aan weerszijden!' geroepen. Ik kon me dat nog herinneren omdat ik aan een paar medekoorleden had moeten uitleggen wat 'aan weerszijden' betekende.

De opnamen hadden een week eerder plaatsgevonden, ook op een woensdagmiddag. Zonder publiek, en niet in de Zuiderkerk, maar in de zaal van De Langenberg, het cultureel centrum. Ook dat had als een overtreding gevoeld, omdat in die zaal dingen plaatsvonden waar mensen van onze kerk niet naartoe gingen.

Ik keek naar mijn omcirkelde hoofd. Bruine krullen boven een smal gezicht dat met een plechtige uitdrukking in de camera keek. De om mijn hoofd getrokken cirkel liep door de gezichten van de jongens die rechts en links van me stonden. Aan mijn rechterzijde stond een glimlachende dikke jongen met oranje haar. Kolokwint, dat kon niet missen. Aan mijn linkerzijde stond Johan Leijendekker, die hoofdredacteur van het *Reformatisch Dagblad* had willen worden. Er lag een tevreden uitdrukking op zijn bleke, pafferige gezicht. Zijn haar was voor de gelegenheid met vet tegen zijn schedel geplakt, zodat uit deze foto niet af te leiden viel waaraan hij zijn bijnaam 'Kuifje' te danken had gehad. Op de Prinses Beatrixschool had ik vanaf de derde klas naast hem gezeten. Meester Schotanus had ons naast el-

kaar gezet omdat wij de besten van de klas waren. Toen we in datzelfde jaar bij Asaf kwamen hadden we het plan opgevat om een krantje voor Asafleden te beginnen. Meester Schotanus had het een goed idee gevonden, maar omdat het koor nogal abrupt ophield te bestaan was het er nooit van gekomen.

Ik boog me over de hoesfoto en keek naar de lange, magere gestalte van meester Schotanus, die drie jaar lang mijn onderwijzer was geweest. Het door Van Seventer gehanteerde flitslicht weerkaatste op zijn kalende schedel. Aan de andere kant van het koor stond meester Woolderink. Hij keek kalm en waardig voor zich uit. Ik vroeg me af of hij ooit nog uit zijn coma was ontwaakt.

‘Zo,’ zei een stem naast me. ‘Dat lijkt wel een grammofoonplaat. Heb jij nog een pick-up thuis?’ De stem kwam van zo dichtbij dat hij het kroeglawaaï moeiteloos overstemde; het was alsof de woorden rechtstreeks in mijn hersens werden geplant.

Ik keek opzij. Naast me stond een meisje met lang, donker haar. Ze keek langs me heen en probeerde de aandacht van de barkeeper te trekken. Ze had een matte, lichtgebruinde huid met bijna onzichtbare sproeten.

‘Ik heb inderdaad nog een pick-up thuis,’ zei ik. ‘Al was het alleen maar omdat nog niet al mijn platen op cd zijn uitgebracht.’

‘Eén wodka-jus!’ riep het meisje naar de barkeeper. Daarna draaide ze haar hoofd opzij en keek me vanonder donkere wenkbrauwen vragend aan. Het violet van haar irissen was zo licht dat het oogwit er vuilgrijs bij afstak. De onverwachte combinatie van donker haar en lichte ogen bezorgde me een kleine schok, die me gedurende een halve seconde de adem benam.

‘Wat zei je?’ vroeg ze. ‘Sorry, ik verstond je even niet.’

‘Het geeft niet,’ zei ik. ‘Laat maar.’ Ik probeerde me voor de geest te halen wat ik had gezegd voordat ze haar ogen op mij richtte. Toen ik het weer wist besloot ik dat het niet de moeite van het herhalen waard was. Dat het uit twee langspeelplaten

bestaande oeuvre van The Pubers nooit op cd was uitgebracht was geen wonder, en zeker geen ramp.

‘Of ben je soms een dj?’ vroeg ze. Ze droeg een vale, zwarte spijkerbroek en een grijs shirt met lange mouwen. Onder haar oksels zaten kleine vochtplekken.

Ik liet haar de hoes zien. ‘Ziet dit eruit als dansmuziek?’

‘Jezus, nee,’ zei ze. ‘Het ziet er eerder uit als het jongenskoor van een zwartekousenkerk.’

‘Dat is ook precies wat het is,’ zei ik.

Het meisje ging op de kruk naast me zitten, deed haar haar achter haar oren en boog zich over de hoesfoto. Een lijn van dun, donker dons liep langs haar oor naar beneden, en markeerde als een zachte arcering de bocht van haar kaak. ‘Rijshorst,’ zei ze. ‘Ligt dat niet in Twente? Is daar niet die polio uitgebroken?’

‘Ja,’ zei ik. Ze had twee gaatjes in haar oorlel, maar er zaten geen ringetjes in. In haar gehoorgang zat een korreltje oorsmeer. Ze kon niet veel ouder zijn dan vijftwintig.

‘Wat is dat, een Asaf?’ vroeg ze.

‘Asaf was een psalmdichter,’ zei ik. ‘Het was een populaire naam voor christelijke jongenskoren.’

‘En wie is dit?’ Ze wees mijn omcirkelde hoofd aan.

‘Dat ben ik,’ zei ik. ‘Zo vond ik die plaat, een paar minuten geleden, hier op het Waterlooplein.’

‘Met een cirkel om je hoofd?’

‘Met een cirkel om mijn hoofd,’ zei ik. ‘Ik stond er zelf ook van te kijken.’

Het meisje keek me onderzoekend aan. Het violet van haar ogen werd donkerder, alsof haar irissen de branders waren van een kacheltje dat hoger werd gezet. ‘Wacht even. Jij vindt een plaat van vroeger, waarop je zelf meezingt... En dan heeft iemand uitgerekend om jouw hoofd een cirkel getrokken?’

‘Dat lijkt me wel een goede samenvatting,’ zei ik.

‘En dat vind je niet eng?’

Ik haalde mijn schouders op. ‘Nog niet. Misschien komt het nog.’

‘Ik zou het wel eng vinden, hoor,’ zei het meisje. ‘Het lijkt wel voodoo. Misschien is er vandaag opeens op alle exemplaren die nog van die plaat bestaan een cirkel om je hoofd verschenen. Heb je er thuis ook een?’

‘Thuis? Nee,’ zei ik.

‘Ach!’ riep ze. ‘Dan is dit natuurlijk je eigen exemplaar, dat je jaren geleden bent kwijtgeraakt en dat langs allerlei vreemde omwegen op het Waterlooplein is terechtgekomen!’

‘Maar dan blijft nog de vraag wie die cirkel om mijn hoofd heeft getrokken,’ zei ik.

‘Dat heb je vroeger natuurlijk zelf gedaan, om niet te vergeten wie jij ook alweer was.’

‘Dat zou ik niet zo gauw vergeten,’ zei ik. ‘Bovendien staat mijn exemplaar voor zover ik weet nog steeds bij oom Dries en tante Aaltje in de platenkast.’

‘Oom Dries en tante Aaltje? Wonen die in een koekjeshuisje?’

‘Nee, in Lunteren,’ zei ik. ‘Hoezo?’

‘Dries en Aaltje. Dat klinkt als mensen die in een koekjeshuisje wonen.’

‘Het regent te veel in Lunteren,’ zei ik. ‘Dat is niet goed voor koekjeshuisjes.’

Het meisje lachte. Het kwam zelden voor dat ik in de kroeg met meisjes in gesprek raakte; meestal voerde ik mijn gesprekken achteraf, als ik thuis op de bank lag. Maar ik had dan ook nooit eerder in de kroeg gezeten met een platenhoes waarop mijn hoofd was omcirkeld.

Het meisje veegde haar mouwen naar achteren, pakte de plaat op en bekeek de achterkant. Op haar onderarmen groeiden dunne, zwarte haartjes die allemaal dezelfde kant op wezen. ‘Ben jij